

Unit 3

সামাজিকীকৰণ:

সামাজিকীকৰণ হৈছে এক আজীৱন প্ৰক্ৰিয়া যাৰ দ্বাৰা ব্যক্তিসকলে তেওঁলোকৰ সমাজৰ মূল্যবোধ, বিশ্বাস আৰু নীতি-নিয়মসমূহ শিকি আৰু আত্মস্থ কৰি সেই সমাজৰ সদস্য হিচাপে কাম কৰিবলৈ সক্ষম হয়। ইয়াৰ দ্বাৰা আমি আত্মবোধ গঢ়ি তোলোঁ আৰু আনৰ সৈতে সামাজিকভাৱে গ্ৰহণযোগ্য উপায়েৰে বাৰ্তালাপ কৰিবলৈ শিকোঁ। এই প্ৰক্ৰিয়া জন্মৰ পৰাই আৰম্ভ হয় আৰু গোটেই জীৱন জুৰি চলি থাকে, যাৰ ফলত আমাৰ আচৰণ, মনোভাৱ আৰু বিশ্বৰ প্ৰতি থকা ধাৰণা গঢ় লৈ উঠে।

সামাজিকীকৰণৰ মূল দিশসমূহ:-

- সামাজিক নীতি-নিয়ম আৰু মূল্যবোধ শিকা
- আত্মবোধৰ বিকাশ

- সামাজিক ভূমিকাসমূহৰ সৈতে খাপ খোৱা
(শিক্ষাৰ্থী, কৰ্মচাৰী, অভিভাৱক)
- আজীৱন প্ৰক্ৰিয়া

সামাজিকীকৰণৰ সংজ্ঞাসমূহ-

বোগাৰ্ডাছে সামাজিকীকৰণক একেলগে কাম কৰা, গোটৰ দায়িত্ব বিকাশ কৰা আৰু আনৰ কল্যাণৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে সংজ্ঞায়িত কৰিছে।

অগবাৰ্নে সামাজিকীকৰণক এনে এক প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে জোৰ দিয়ে য'ত ব্যক্তিসকলে নিজৰ গোটৰ নীতি-নিয়ম মানি চলিবলৈ শিকে। লেৰী এম. জনছনে ইয়াক এনে এক প্ৰক্ৰিয়া বুলি সংজ্ঞায়িত কৰিছে যাৰ দ্বাৰা ব্যক্তিসকলে নিজৰ সমাজৰ সংস্কৃতি আহৰণ কৰে। মেক আৰু ইয়ঙে সামাজিকীকৰণক এজন ব্যক্তিক সামাজিক জগতত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়া বুলি সংজ্ঞায়িত

কৰিছে।

সামাজিকীকৰণৰ প্ৰকৃতি

- আজীবনী প্ৰক্ৰিয়া
- নিৰন্তৰ আৰু পাৰস্পৰিক – ইয়াত সচেতন সামাজিকীকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াসমূহ

সামাজিকীকৰণ হৈছে এজন ব্যক্তিক সমাজত জীয়াই থাকিবলৈ আৰু নিজৰ সমাজত মিলি যাবলৈ প্ৰস্তুত কৰাৰ এক প্ৰক্ৰিয়া।

সামাজিকীকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াটো শিশু জন্ম হোৱাৰ সময়ৰ পৰা আৰম্ভ হৈ মৃত্যু পৰ্যন্ত গোটেই জীৱন জুৰি চলি থাকে।

সামাজিকীকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া -

- সামাজিক বিকাশ - সামাজিকীকৰণ হৈছে এজন ব্যক্তিৰ সামাজিক বিকাশ।

- অনুমোদিত আচৰণ, ভূমিকা আৰু মনোভাৱ আহৰণ কৰা: - ইয়াত সামাজিকভাৱে অনুমোদিত আচৰণ, ভূমিকা আৰু শিক্ষা জড়িত হৈ থাকে।
- আজীৱন শিক্ষা: - ই এক নিৰন্তৰ আজীৱন প্ৰক্ৰিয়া, য'ত এটা শিশুৱে সামাজিক নিয়ম মানি চলিবলৈ শিকে।
- জন্মৰ পৰা প্ৰত্যক্ষ সামাজিকীকৰণ: প্ৰত্যক্ষ সামাজিকীকৰণ প্ৰক্ৰিয়াটো জন্মৰ অলপ পিছতে আৰম্ভ হয়।
- অভ্যন্তৰীকৰণ আৰু গ্ৰহণ: - এয়া অভ্যন্তৰীকৰণৰ এক প্ৰক্ৰিয়া য'ত ব্যক্তিয়ে সামাজিক মূল্যবোধ আৰু গ্ৰহণক আত্মসাৎ কৰে য'ত তেওঁলোকে এই মূল্যবোধসমূহ গ্ৰহণ কৰে।
- বিভিন্ন লোক আৰু পৰ্যায়ৰ সৈতে যোগাযোগ: বিভিন্ন জীৱন পৰ্যায়ত, ব্যক্তিসকলে বিভিন্ন লোক, গোট আৰু প্ৰতিষ্ঠানৰ সংস্পৰ্শলৈ

আহে, সামাজিকীকৰণৰ অত্যাৱশ্যকীয়
দিশসমূহ শিকে।

সামাজিকীকৰণৰ প্ৰমাণৰ কাৰকসমূহ চাৰিটা
কাৰক হ'ল: ১. পৰামৰ্শ ২. অনুকৰণ ৩.
চিনাক্তকৰণ ৪. ভাষা

১. পৰামৰ্শ: পৰামৰ্শ হৈছে তথ্য যোগাযোগৰ
প্ৰক্ৰিয়া যাৰ কোনো স্ব-প্ৰমাণিত ভিত্তি নাই। ই
ভাষা, ছবি বা আন কোনো একে ধৰণৰ মাধ্যমৰ
জৰিয়তে প্ৰকাশ পাব পাৰে।

২. অনুকৰণ: অনুকৰণ হৈছে আনৰ কাৰ্য্য
অনুকৰণ কৰা। যেনেকৈ যেতিয়া এটা শিশুৱে
নিজৰ দেউতাকৰ দৰে লাঠি ঘূৰাই আৰু চশমা
পিন্ধি প্ৰভাৱশালীভাৱে কাম কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে,
তেতিয়া সি অনুকৰণ কৰিছে।

৩. চিনাক্তকৰণ: শিশুৱে নিজৰ শৰীৰ আৰু
পৰিৱেশৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য কৰিব নোৱাৰে।
তাৰ বেছিভাগ কাৰ্য্যই যাদৃচ্ছিক হয়, কিন্তু বয়স

বাড়ি অহাৰ লগে লগে সি নিজৰ প্ৰয়োজনীয়তা
পূৰণ কৰা বস্তুৰ প্ৰকৃতি জানিব পাৰে।

৪. ভাষা: ভাষা সামাজিক আদান-প্ৰদানৰ মাধ্যম।
ই সাংস্কৃতিক সংক্ৰমণৰ মাধ্যম। প্ৰথমতে শিশুৱে
কিছুমান যাদৃচ্ছিক শব্দ উচ্চাৰণ কৰে যাৰ কোনো
অৰ্থ নাই, কিন্তু লাহে লাহে সি নিজৰ মাতৃভাষা
শিকিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

প্ৰাথমিক সামাজিকীকৰণ (Primary Socialization)

প্ৰাথমিক সামাজিকীকৰণ শিশু এটাৰ জন্মৰ পৰা
প্ৰায় পাঁচ বছৰ বয়সলৈকে হয়। এই পৰ্যায়ত,
শিশুৱে নিজৰ সংস্কৃতিৰ আচৰণ, ভাষা, মূল্যবোধ
আৰু জ্ঞানীয় দক্ষতা শিকে। শিশুৱে এইবোৰ
তাৎক্ষণিক পৰিয়ালৰ সদস্যসকলৰ পৰা শিকে।
এই পৰ্যায়ত শিশুৱে শুদ্ধ-অশুদ্ধৰ বিষয়ে সচেতন
নহয়।

সামাজিকীকৰণৰ প্ৰাথমিক পৰ্যায়টো জাতিগততা,
লিংগ, যত্ন আৰু সামাজিক-আৰ্থিক স্থিতিৰ দৰে

বিভিন্ন কাৰকৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত হয়।

এই পৰ্যায়ত শিশুৱে নিজৰ পিতৃ-মাতৃ আৰু ঘনিষ্ঠ পৰিয়ালৰ সদস্যসকলক চিনিবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু অচিনাকি মানুহক প্ৰত্যাখ্যান বা এৰাই চলে। শিশুৱে কথা ক'বলৈ, খোজ কাঢ়িবলৈ আৰু তেওঁলোকৰ চাৰিওফালে থকা বস্তু যেনে পুতলা, জোতা আদি চিনিবলৈও শিকে।

দ্বিতীয়ক সামাজিকীকৰণ

- ই হৈছে শিশুৰ বিকাশৰ দ্বিতীয় পৰ্যায়। এইটো সাধাৰণতে শৈশৱৰ শেষৰ অংশত আৰু কৈশোৰ কালত হয়।
- এই পৰ্যায়ত সামাজিকীকৰণ পৰিয়ালৰ বাহিৰৰ আন এজেন্ট যেনে - বিদ্যালয়, গীৰ্জা, সমনীয়া গোট আৰু সংবাদ মাধ্যমৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত আৰু আকৃতি প্ৰদান কৰা হয়।
- এই পৰ্যায়ত শাৰীৰিক, আৱেগিক আৰু সম্পূৰ্ণ জ্ঞানীয় বিকাশ ঘটে, আৰু সেয়েহে, এজন শিশুক এনে এজন যুৱক বা যুৱতী হিচাপে

গণ্য কৰা হয় যিয়ে প্ৰায় সকলো বুজি পায়।

দ্বিতীয়ক সামাজিকীকৰণৰ মূল দিশসমূহ:

- পৰিয়ালৰ বাহিৰত ঘটে: ই বিদ্যালয়, সমনীয়া গোট, কৰ্মস্থান আৰু সংবাদ মাধ্যমৰ দৰে পৰিৱেশত সংঘটিত হয়।
- নিৰ্দিষ্ট সামাজিক ভূমিকাসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব: ইয়াৰ লগত এক নিৰ্দিষ্ট সামাজিক গোট বা প্ৰতিষ্ঠানৰ ভিতৰত আশা কৰা নিৰ্দিষ্ট নিয়ম আৰু আচৰণ শিকোৱা জড়িত।
- জীৱনজুৰি নিৰন্তৰ: দ্বিতীয়ক সামাজিকীকৰণ কেৱল শৈশৱ বা কৈশোৰতে সীমাবদ্ধ নহয়। ব্যক্তিৰ জীৱনজুৰি ই চলি থাকে যেতিয়া তেওঁলোকে চাকৰি, নতুন সম্প্ৰদায়লৈ স্থানান্তৰিত হোৱা, বা নতুন ক্লাবত যোগদান কৰাৰ দৰে নতুন সামাজিক পৰিস্থিতিৰ সন্মুখীন হয়।

